

Katsomuksen kunnioittaminen

Monille on varmasti itsestään selvää, että vainajan hautajaiset tulisi järjestää hänen toiveidensa mukaisesti. Hautajaiset tulisi suunnitella siten, että ne heijastavat vainajan elämää, vakaumusta ja arvoja. Hautapaikka tulisi myös huomioida – sen valinta on osa vainajan toivomaa viimeistä leposijaa. Tämän vuoksi on tärkeää, että vainajan tahto toteutuu mahdollisimman tarkasti, vaikka suru ja perinteiset tavat ohjaisivat omaisia muuhun.

Tilastojen mukaan vainajista, jotka eivät olleet evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä, noin kahdella kolmasosalla hautajaisiin sisältyi omaisten pyynnöstä kirkollinen siunaus (Esa Ylikoski, Kehdosta hautaan. Uskonnotomien oikeudet ja palvelut – mitä ja miten? -keskustelutilaisuus 2023).

Todennäköisesti luku oli samankaltainen myös viime vuonna. Tämä herättää kysymyksen: toteutuuko hautaustoimilain säätämä vainajan katsomuksen kunnioittaminen aina käytännössä?

Suomessa ei ole yksittäistä lakia, joka ohjaisi hautajaisjärjestelyjä vainajan toiveet huomioiden. Hautajaisjärjestelyitä säätelevät hautaus-toimilaki, eri sopimukset, viranomaisohjeet sekä ennen kaikkea vainajan toive. Toki suuri osa omaisista pyrkii parhaansa mukaan toteuttamaan vainajan tahtoa, mutta käytännössä tämä ei aina ole helppoa. Erityisen haasteellista se on silloin, kun vainaja on vakaumukseltaan katsomukseton ja toivonut tunnustuksettomia hautajaisia, mutta läheiset haluavat perinteiset, esimerkiksi kristilliset hautajaiset.

Olen toiminut puhujana tunnustuksettomissa hautajaisissa. Eräissä tapauksessa vainaja oli erittäin selkeästi ilmaissut tahtonsa saada tunnustuksettomat hautajaiset, ja tämä oli omaisille ilmeisesti erittäin aikea paikka.

Koska Suomessa on tällä hetkellä vain yksi tunnustukseton kappeli, elsingissä Hietaniemessä, se ohjaa herkästi omaisia turvautumaan uttuun seurakunnan kappeliin. Me pidimme Hietaniemessä esimerkiksi vaarini saattotilaisuuden, ja hänen tahtonsa oli kirjallisesti ja sanallisesti vahvasti dokumentoitu.

Olimme Satakunnan vapaa-ajattelijat -yhdistyksestä yhteydessä satakuntalaisiin hautaustoimistoihin, kysyin miten he ohjaavat tunnustuksettomien hautajaisten järjestelyissä, oli hiljaista. Tämä nostaa tarpeen lisätä tietoutta uskonnottomista hautajaisista. Kuinka moni tiesi, että Pro-Seremonioilta saa hautajaispuhujan?

– Eihän vainaja ole täällä näkemässä, joten hautajaiset voidaan järjestää kuten omaiset haluavat, on ajatus, joka nousee usein esiin keskusteluissa.

Tämä näkökulma jättää huomiotta vainajan ihmisoikeuden ja hänen viimeisen tahtonsa merkityksen. Surun keskellä omaiset turvautuvat helposti tuttuun tapaan ja perinteisiin seremonioihin, mutta etusijalla tulisi silti olla vainajan katsomuksen kunnioittaminen – ja lain kunnioittaminen.

Hautaustestamentin laatiminen on tässä keskeistä, sillä siinä voi kirjata hautajaisten luonteen, hautaustavan, hautapaikan, hautajaistilaisuuden sekä muita tärkeitä merkintöjä. Esimerkiksi Vapaa-ajattelijain liiton sivuilla ohjeistetaan, miten hautaustestamentissa huomioidaan nämä seikat.

Arvoisat lukijat, järjestäkää vainajan näköiset hautajaiset. Vainaja ei enää voi itse tuoda toivettaan esille, vaan se on meidän, hänen jälkeensä jäävien tehtävä. Toivon rohkeutta läheisille toteuttaa vainajan toiveet, oli kyse sitten uskonnollisista tai tunnustuksettomista hautajaisista. Näin kunnioitamme ihmisen viimeistä tahtoa, hänen vakaumustaan ja hänen valitsemaansa hautapaikkaa.

Tanja Laine
hallituksen varapuheenjohtaja
Vapaa-ajattelijain liitto
www.vapaa-ajattelijat.fi

